

Protokoll för sammanträde med Gentekniknämnden

Sammanträdesdatum: 2025-02-04

Plats: digitalt

Ärenden

1 § Närvaro

Se separat deltagarförteckning.

2 § Val av justeringsperson

Martin Weih utsågs att jämte ordföranden justera protokollet.

3 § Godkännande av dagordningen

Dagordningen godkändes.

4 § Godkännande av föregående protokoll

Protokollet från sammanträdet 2025-01-21 godkändes.

5 § Rapporten Genteknikens utveckling 2025

Annelie Carlsbecker föredrog revideringar av rapporten Genteknikens utveckling 2025.

Beslut: Nämnden fattade beslut om rapporten som har Dnr. 3.1.1-2025-25. Deltog i beslutet gjorde ledamöter Stefan Reimer, Malin Larsson, Andrea Andersson Tay, Magnus Oscarsson, Katarina Luhr (skiljaktig mening), Madeleine Hayenhjelm, Christina Dixelius, Gabriella Lindgren, Stefan Jansson, Martin Weih, Maria Björkman och Lars Ährlund-Richter samt tjänstgörande ersättare Thomas Ragnarsson. Katarina Luhr inkom med reservationer efter mötet, vilka befogas protokollet.

6 § Remiss från Jordbruksverket

Annelie Carlsbecker föredrog en ansökan om godkännande av genetiskt modifierad sojaböna, MON 94637.

Beslut: Nämnden fattade beslut om yttrande med Dnr. 4.1.1-2026-05. Deltog i beslutet gjorde ledamöter Stefan Reimer, Malin Larsson, Josef Fransson, Andrea Andersson Tay, Magnus Oscarsson, Katarina Luhr

(skiljaktig mening), Madeleine Hayenhjelm, Christina Dixelius, Gabriella Lindgren, Stefan Jansson, Martin Weih, Maria Björkman och Lars Ährlund-Richter samt tjänstgörande ersättare Thomas Ragnarsson. Katarina Luhr inkom med reservationer efter mötet, vilka befogas protokollet.

7 § Remiss från Jordbruksverket

Annelie Carlsbecker föredrog en ansökan om godkännande av genetiskt modifierad raps, LBFLFK. Efter diskussion beslutades det att yttrandet ska revideras och beslutet bordlägges därför. Beslut om ett reviderat yttrande ska fattas *per capsulam* innan den 13 februari.

8 § Ordföranden har ordet

Ingen information från ordföranden.

9 § Kansliet informerar

- En remiss om EU:s Biotech Act kommer att behandlas under sammanträdet i mars.
- Annelie Carlsbecker har deltagit vid ett hörande om Omnibus X, som syftar till klargöranden och förenklingar för EU:s olika regler på livsmedels- och foderområdet. I EU-förordning 1829/2003 tydliggörs att en produkt producerad med hjälp av GMM, men inte innehållande levande GMM inte ska behandlas som en GMO.
- Arbetet med att bygga en ny webbsida kommer att ockupera mycket av kanslipersonalens tid under perioden mars till juni. Lansering kommer att ske i augusti 2026 och nämndens nya grafiska profil kommer att presenteras och börja användas i samband med lanseringen.
- Kansliets personal planerar en gemensam aktivitet med Statens medicinsk-etiska råd (SMER) om xenotransplantation den 14 oktober 2026. Planeringen är i ett tidigt stadium och mer information kommer framöver.

11 § Övriga frågor

Inga övriga frågor.

Vid protokollet:

.....
Mia Olsson

Justerare:

.....
Stefan Reimer, ordförande

.....
Martin Weih

Deltagarförteckning

Ledamöter

Stefan Reimer
Malin Larsson
Josef Fransson (från 14.20)
Andrea Andersson Tay (till 15.00)
Magnus Oscarsson (till 14.30)
Katarina Luhr
Madeleine Hayenhjelm
Christina Dixelius
Gabriella Lindgren
Stefan Jansson
Martin Weih
Maria Björkman
Lars Ährlund-Richter

Tjänstgörande ersättare

Thomas Ragnarsson (från kl.14.15)

Ersättare

Jenny Lundström
Sven Ove Hansson
Per Jensen
Ortrud Jäck
Per Sandin

Övriga

Annelie Carlsbecker
Mia Olsson

§ 6 Reservation Genteknikens utveckling 2025

Katarina Luhr (MP) /Jenny Lundström (MP)

Nämnden har bland annat i uppgift att tillse att intresset för etiska frågor och säkerhetsfrågor upprätthålls och den allmänna debatten stimuleras. Det är därför viktigt att rapporten förutom att lyfta nya framsteg med genteknik diskuterar etiska överväganden och problem som kan uppstå när genteknik implementeras. När lagstiftningen runt genteknik diskuteras behövs även historiken bakom varför lagstiftningen runt genteknik är restriktiv för att en läsare ska kunna sätta sig in i frågan. Det är tydligt att olika EU-länder har olika syn på GMO då en kvalificerad majoritet aldrig uppnåtts i kommittéomröstningar vad gäller GMO- ansökningar inom EU, men varför det är så svårt att få brett stöd för GMO beskrivs inte särskilt ingående i gentekniknämndens årliga rapport.

Ett exempel som skulle kunna lyftas är diskussionen som föregick att Filippinerna under 2024 stoppade genmodifierat ris (det gyllene riset) och aubergine på grund av försiktighetsprincipen.

Områden som skulle kunna belysas för att bredda rapporten är exempelvis utmaningarna runt grödor med patent, behoven av tydligare regler vad gäller ansvarsfrågor och skadestånd och den diskussion som finns runt konsumentperspektivet och möjligheten för konsumenten att göra medvetna val.

Även de utmaningar som kan uppstå i spåren av en storskalig användning av GMO-grödor saknas i rapporten. Detta gäller exempelvis risker med att skapa monokulturer med nya egenskaper, risken att skapa resistent grödor som kan slå ut andra växtsorter eller som påverkar den biologiska mångfalden, eller en ökad användning av bekämpningsmedel när nya grödor görs okänsliga mot kemikalier.

Ett exempel är den storskaliga användningen av herbicidtoleranta GMO som ökar resistensen för herbicider i grödan och därmed ökar möjligheten att använda mer bekämpningsmedel som i sin tur riskerar att förorena mark och vatten och dessutom ökar risken att ogräs utvecklar resistens mot bekämpningsmedel.

Rapporten lyfter möjligheten att minska användningen av bekämpningsmedel med GMO, något som såklart skulle vara önskvärt. I dagsläget riskerar dock användningen av bekämpningsmedel i stället att öka då den största delen av GMO som odlas i världen idag tagits fram för att

överleva behandling med bekämpningsmedel medan ogräset runt grödorna slås ut av det använda bekämpningsmedlet. Enligt uppgifter sammanställda av den icke-vinstdrivande internationella organisationen ISAAA år 2019 odlades herbicidtoleranta GMO-grödor (dvs grödor som tål behandling med bekämpningsmedel), som innehöll en herbicidtolerant egenskap, ensam eller i kombination med andra egenskaper, på cirka 88 procent av den landareal som planteras med GMO i världen.

En av de nackdelar som följer av en ökad ensidig användning av vissa ogräsbekämpningsmedel är en ökad resistens för dessa hos ogräs. Antalet fall ökar stadigt varje år. USA, med en storskalig odling av herbicidresistenta grödor är det också det land i världen med flest herbicidresistenta ogräs.

När diskussionen om genteknik idag till stor del handlar om att den kan användas för en grön omställning är det viktigt att även ha fakta om hur den faktiskt används idag. Att väldigt få GMO i dagsläget bidrar till några hållbarhetsmål lyfts inte heller i denna rapport.

Det finns också ett behov att lyfta frågor kring livsmedelssuveränitet, biologisk mångfald och ursprungsbefolkningars rättigheter kopplat till GMO. Ett aktuellt fall från december 2024 är beslutet från tvistpanelen inom USMCA (US-Mexico-Canada Agreement), där Mexicos policy med förbud av import av GM-majs för mänsklig konsumtion ansågs strida mot handelsavtalets villkor. Detta trots att panelen erkände betydelsen av inhemsk majs och ursprungsbefolkningars rättigheter. Mexico är majsens ursprungsland och beslutet befaras få konsekvenser för Mexicos stora antal inhemska varieteter av majs.

Att rapporten för ensidigt fokuserar på de positiva nyheterna runt genteknik och inte innehåller en diskussion om genteknikens eventuella risker eller negativa sidor är därför en stor brist och något som bör lyftas på ett bättre sätt i kommande rapporter. Detta är något som Miljöpartiet lyft under ett flertal år och fått svagt gehör för. Då rapporten enligt uppgift läses av många är det viktigt att den också ger en bred förståelse för genteknikens utveckling och utmaningar som ger en bredare förståelse för läsaren.

I avsnitt 2.8 beskrivs att en metod för detektion av NGT-mutation är utvecklad, där detektionsgränsen för ett genmodifierat ris bedöms ligga under 1 procent. Vi vill här tydliggöra att EUs gränsvärde för oavsiktlig inblandning av GMO i ekologiskt odlade produkter är 0,9 procent, För en GMO som inte är godkänd inom EU är gränsen under 0,1 %. En metod som

ska användas för att säkra att inblandning av GMO i ekologiska produkter inte skett måste alltså ha en detektionsgräns under 1 promille.

Avsnitt 3.3 och 3.4 handlar om sjukdomarna PRRS och Klassisk svinpest. Sverige är fritt från såväl PRRS och klassisk svinpest. En viktig del i smittskyddet är att kunna skilja på djur som bär på aktuellt smittämne och djur som inte bär på det. Symtomlösa smittbärare är här något som man tydligt vill undvika. Det framgår inte vad som gäller för de avelslinjer av genomredigerade grisar som presenteras i avsnitt 3.4, har de möjlighet att bära på virus utan att visa symptom? Klassisk svinpest är också en epizootisjukdom och utbrott av sådan sjukdom innebär handelsrestriktioner. För många epizootisjukdomar innebär även närvaro av antikroppar mot smittämnet handelsrestriktioner, och det framgår inte av texten om genomredigerade grisar har utvecklat ett antikropsvar mot smittämnet.

Då det gäller avsnitt 8, så ser vi att texten inte är i enlighet med Sveriges strategi mot antimikrobiell resistens 2026-2035 och dess målområde 7 ”Friska djur och säkra livsmedel genom förebyggande åtgärder”. Den viktigaste åtgärden för att bekämpa salmonella inom kycklinguppfödning handlar om att säkra att proteinfodret (sojamjöl) inte bär på salmonellabakterier. All antibiotikaanvändning driver antibiotikaresistens, vilket gör att den viktigaste strategin inom veterinärmedicin är att säkra en hälsofrämjande djurhållning. Det handlar basala åtgärder som gott djurskydd, gott smittskydd, ett avelsarbete för sunda djur, god utfodring och foderhygien och ett förebyggande djurhälsoarbete.

Vi anser därför, precis som vi anført tidigare att genom att undvika att lyfta problematik och etiska avvägningar som kan uppstå får rapporten ett för ensidigt anslag och lever därmed inte upp till Gentekniknämndens uppdrag om att upprätthålla intresset för etiska frågor och säkerhetsfrågor och att stimulera den allmänna debatten.

§ 7 Reservation - Ansökan om godkännande av genetiskt modifierad sojaböna, MON 94637

Katarina Luhr

Kött, mjölk eller ägg från djur som äter GMO-foder behöver inte märkas i Sverige, vilket innebär att konsumenter som genom sin konsumtion inte vill stödja odling av GMO inte kan göra detta val. Man kan inte heller helt bortse från risken av kontaminering av foder till ekologiska bönder. Dessutom anser jag och Miljöpartiet, att om vi inte vill se en GMO-gröda i Sverige som hotar den biologiska mångfalden, kan vi rimligen inte heller öka användningen av en sådan gröda som odlas någon annanstans heller.

Jag anser därför att marknadsgodkännande ej ska ges.